

Le méta-projet de restauration des hauts plateaux ardennais

Périmètres d'action des 6 projets LIFE Tourbières

1. Historische context - ontstaan van veenmilieus
De landschappen van de Ardense hoogvlakten hebben in de loop van hun geschiedenis veel veranderingen ondergaan. Ooit waren het toendra-landschappen, begroei met lage grastachtige planten. Dat was een rechtstreeks gevolg van de laatste ijstijd. Aan het einde daarvan zijn deze landschappen echter beginnen evolueren. Iets meer dan 10 000 jaar geleden, onder invloed van bijzondere geologische en klimatologische omstandigheden (zure en ondoordringbare bodems, afwisselende vries- en dooicycli, hevige regenvallen), ontstonden in onze regio's nieuwe natuurlijke omgevingen: veengebieden. Door de opwarming van het klimaat trokken de steppegebieden zich geleidelijk aan terug en maakten ze plaats voor uitgestrekte loofbossen, die in de Hoge Ardennen gedomineerd werden door de beuk. Hoewel de evolutie van het landschap tot dan een langzaam en natuurlijk fenomeen was, werd ze versneld door de steeds grotere druk van de menselijke bevolking en ontsnapping de Ardense hoogvlakte niet aan de ontbossing die heel Europa trof. De veeteelt in de ontbossde gebieden droeg - door ontbossing, extensieve begrazing, ... - echter bij tot de creatie en het behoud van seminatuurlijke biotopen, zoals de typische heidegebieden in de Ardense hoogvlakten.

2. Bedreigde milieus
Door de afnemende veeteelt vanaf het midden van de 19de eeuw en door de opkomst van de intensive naaldboombebossing, werden deze seminatuurlijke gebieden evenwel steeds kleiner. Niet minder dan 70 % van de veenhabitatgebieden die vroeger in de hoogvlakten werden aangetroffen, ging hierdoor verloren. Bovendien werden deze ecosystemen ook aangetast door de drainagesystemen die noodzakelijk zijn voor de teelt van niet-inheemse naaldhoven.

3. De oplossing? Een uitgebreid herstelprogramma
Aangezien de bescherming van de resterende gebieden geen langetermijnoplossing is, werd in 2003 op het plateau van Saint-Hubert een eerste LIFE-herstelproject opgestart om deze habitats op ons grondgebied te kunnen behouden. Gezien het ecologische potentiel dat nog steeds aanwezig is in het gehele Ardense heuvelland, zijn op de belangrijkste hoogvlakten nog vijf andere projecten van start gegaan (zie kaart hierboven). Door op deze schaal te werken, wordt het mogelijk om meer dan 6000 hectare Ardens natuurgebied in zijn oorspronkelijke staat te herstellen en de flora en fauna die zich aan deze habitats heeft aangepast te versterken. Hierdoor worden deze gebieden, die anders te geïsoleerd waren, met elkaar verbonden.

4. Biodiversiteit
De bijzondere biotopen van de hoogvlakten waarop de zes herstelprojecten betrekking hebben, herbergen een bijzondere biodiversiteit die aangepast is aan de vijandige omstandigheden die deze milieus. Men treft er verschillende soorten aan die typisch zijn voor boreomontane gebieden. Ze zijn echte overlijfselen van de laatste ijstijd. Veel van die soorten zijn zeldzaam in ons land maar gedijen weer in de herstelde biotopen van de Hoge Ardennen. Voor de ornithologen vermelden we de klapkster, de draaihals en de watersnip. Met de gevlekte witsnuitlibel, de Noordse glazemaker en de hoogveenglanslibel zijn ook de libellen goed vertegenwoordigd. Dat geldt eveneens voor de vlinders, zoals de veenbesparelmoervlinder, de rode vuurvvlinder, de kleine vuurvvlinder en de ringoogparelmoervlinder. Ten slotte komen ook botanici ruim aan hun trekken met zeldzame planten als de zevenster, lavendelhei, de veenorchijs en moeraswolfsklauw.

Une série de projets pour la restauration des milieux tourbeux Een reeks projecten voor het herstel van veengebieden

6000 ha
de surface restaurée

1. Contexte historique - Naissance des milieux fagnards

Les paysages des hauts plateaux ardennais ont connu de nombreuses modifications au cours de leur histoire. Autrefois toundras herbacées, conséquence directe de la dernière glaciation, nos paysages ont commencé à évoluer au crépuscule de cet âge de glace. Ainsi, il y a un peu plus de 10.000 ans, sous l'effet de conditions géologiques et climatiques particulières (sols acides et imperméables, alternances gel/dégel, précipitations importantes), des milieux naturels inédits se sont développés dans nos régions : les tourbières. Avec le réchauffement du climat, ces étendues steppiques se sont peu à peu refermées pour faire place à de vastes forêts feuillues, dominées en Haute-Ardenne par le Hêtre. Si l'évolution des paysages était jusqu'à présent un phénomène lent et naturel, tout s'accélère sous la pression démographique humaine et les plateaux ardennais n'échappent pas aux déboisements touchant toute l'Europe. Cependant, les pratiques agropastorales mises en places dans ces zones déboisées (essartage, pâturage extensif, ...) contribuent à la création et au maintien d'habitats semi-naturels, à l'image des landes typiques des hauts plateaux de l'Ardenne.

2. Milieux menacés

Avec l'abandon des pratiques agropastorales à partir de la moitié du 19e siècle, couplé à une politique de plantation intensive de résineux, ces milieux semi-naturels se sont progressivement refermés, conduisant à la perte de 70% des surfaces d'habitats tourbeux présents auparavant sur les hauts plateaux. À cela s'ajoute également la dégradation de ces écosystèmes due aux mesures de drainage des sols nécessaires à la plantation de résineux non indigènes.

Pie-grièche grise
Klapkster
Lanius excubitor

Nacré de la canneberge
Veenbesparelmoervlinder
Boloria aquilonaris

Cuivré écarlate - Rode vuurvvlinder - Lycaena hippothoe

Trientale - Zevester - Trientalis europaea

Orchis des sphagnoles - Veenorchis - Dactylorhiza sphagnicola

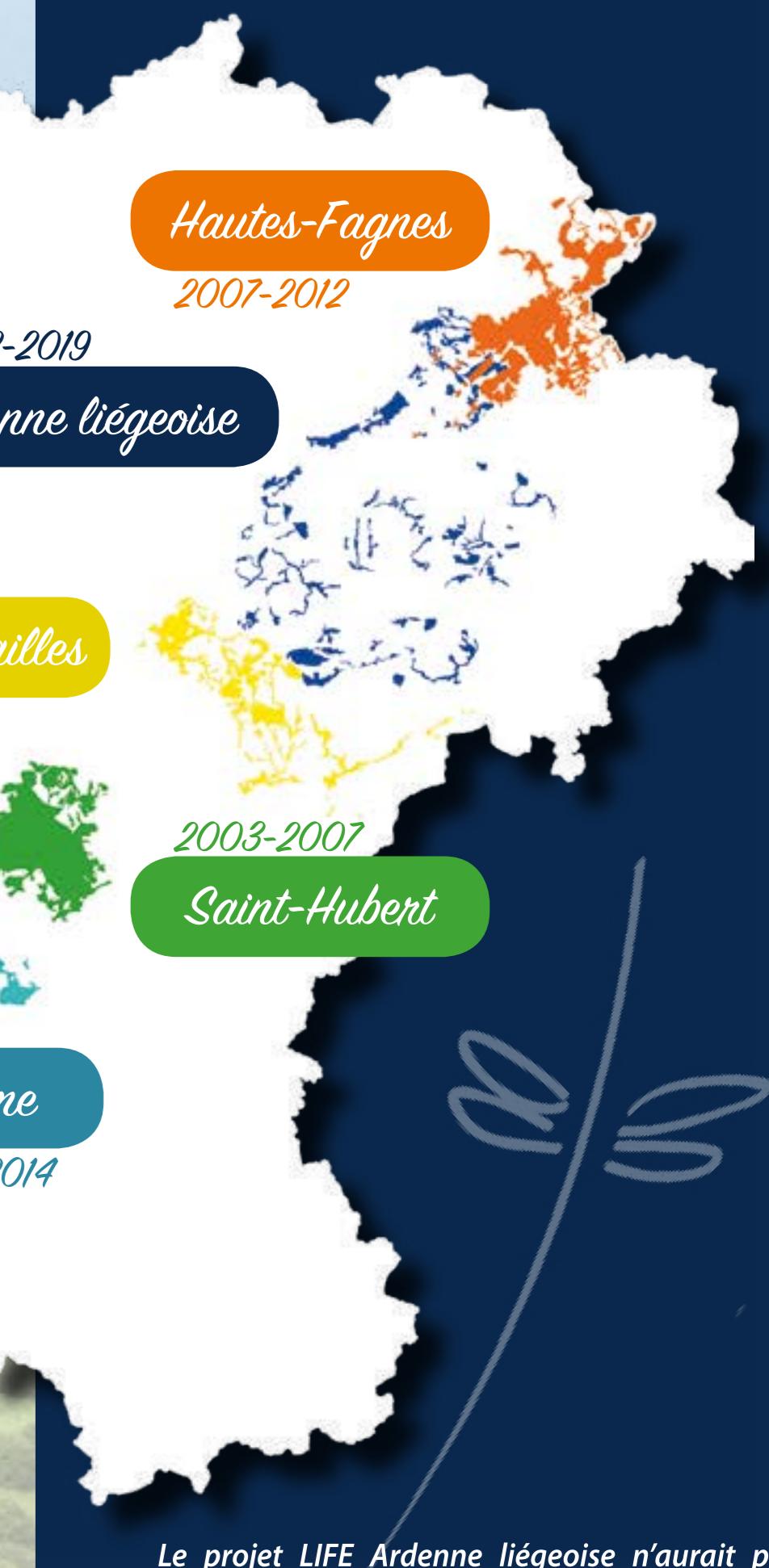

Bécassine des marais
Watersnip
Gallinago gallinago

3. La solution ? Un vaste programme de restauration
La protection des sites résiduels bien conservés n'étant pas une solution à long terme, un premier projet LIFE a vu le jour en 2003 sur le plateau de Saint-Hubert afin de restaurer ces habitats dégradés sur notre territoire. Au vu du potentiel écologique encore bien présent sur l'ensemble de la crête ardennaise, 5 autres projets se sont alors succédé sur les principaux hauts plateaux (cf. carte ci-dessus). Travailler à cette échelle aura ainsi permis de restaurer plus de 6.000 hectares d'habitats naturels ardennais, tout en renforçant les populations de plantes et d'animaux adaptés à ces milieux grâce à une meilleure connectivité entre une multitude de sites autrefois trop isolés.

Le méta-projet en quelques chiffres

- 6 projets LIFE
- 16 années de travail
- 21.662.240 € investis
- 35 sites Natura 2000
- 2.956 ha de nouvelles zones protégées
- + de 6.000 ha restaurés

Le projet LIFE Ardenne liégeoise n'aurait pas été possible sans certains partenaires de taille; La Commission européenne et la Région wallonne, participant respectivement à 50% et 47% du budget total, mais aussi le groupe Spa-Monopole assurant le reste du budget et l'ASBL Domaine de Bérinzenne, quartier général de l'équipe responsable du projet.

Het LIFE-project « Ardenne liégeoise » zou niet mogelijk geweest zijn zonder de hulp van sommige belangrijke partners. De Europese Commissie en het Waalse Gewest zorgen respectievelijk voor 50% en 47% van het budget. Rest van het budget komt van de groep Spa-Monopole en de vzw « Domaine de Bérinzenne », die instaat voor de huisvesting van het projectteam.

Life
Ardenne
Liégeoise

Avec le soutien de la
Life
Wallonie

asbl Domaine de
Bérinzenne

SPA
NATURAL SINCE 1863

NATURA 2000

Projet LIFE Ardenne liégeoise

Photos, sauf mention contraire : équipe LIFE Ardenne liégeoise - Illustrations : Thomas Delhayé - Texte et infographie : asbl Domaine de Bérinzenne 2019
Pour toute information : Service public de Wallonie - Département de la Nature et des Forêts : 081/33.58.08